

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Вен Чаоцянь «Формування креативного педагогічного мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) Галузь знань 01 Освіта

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами і темами

Актуальність представленої до захисту дисертаційної роботи Веня Чаоцяня визначається суспільним запитом на підготовку сучасного педагога-музиканта, здатного до ефективної мистецько-педагогічної діяльності в екстремальних умовах глобальної дестабілізації та транскордонних безпекових криз через набуття високого рівень сформованості креативного педагогічного мислення у процесі фахової підготовки й вокально-хорового навчання в тому числі.

Доцільність звернення до проблеми формування досліджуваного феномена саме у процесі вокально-хорового навчання пов'язано з його багатовекторним ресурсом щодо інтенсифікації інтелектуально-творчих можливостей студентів-музикантів. Ба більше, запропоноване автором науково-методичне забезпечення уможливорює сформованість креативного мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва через педагогічний потенціал вокально-хорового репертуару й зумовлює ефективність розв'язання вокально-педагогічних, інтерпретаційних, музично-виконавських задач у майбутній фаховій діяльності, що свідчить про *своєчасність* дослідницького пошуку Веня Чаоцяня.

Підтвердженням значущості обраної теми дослідження стала існуюча наразі у мистецько-педагогічній освіті низка коректно виокремлених здобувачем *суперечностей*, а також її відповідність плану наукових досліджень кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського УДУ Драгоманова, що складає частину наукового напрямку «Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музичного мистецтва». Тож маємо підстави стверджувати, що обраний здобувачем ракурс дослідження є цілком самостійним, логічно обґрунтованим і має суттєве значення для вдосконалення системи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, забезпечуючи перехід від традиційних моделей навчання до креативно-розвивальних.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Високий ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і практичних рекомендацій, представлених у дисертаційній роботі Веня Чаоцяня, забезпечується комплексною, логічно вибудованою методологічною базою дослідження в опорі на низку наукових підходів й принципів, екстрапольованих на специфіку вищої мистецько-педагогічної освіти. Принципово важливим є використання Венем Чаоцянем особистісно-індивідуалізованого підходу як ключового підґрунтя у подоланні уніфікованого, шаблонного навчання. Оскільки, як слушно наголошує здобувач, ефективний розвиток креативного мислення у процесі фахової підготовки передбачає обов'язкове врахування індивідуальних психофізіологічних та вокально-хорових можливостей кожного студента.

Достовірність отриманих результатів підтверджується послідовним застосуванням комплексу взаємопов'язаних методів наукового пошуку, що повністю відповідають визначеним завданням. Зокрема таких, як глибинний критичний аналіз наукових праць щодо змістових характеристик понять, дотичних до проблеми дослідження (мисленнєва діяльність особистості, креативне мислення педагога-музиканта, вокально-хорове навчання та ін.); їхнє узагальнення у проєкції на визначення сутності ключового поняття (креативне педагогічне мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва), його специфіки й характерологічних особливостей; компонентно-структурний аналіз складових досліджуваного феномену та їхніх змістових характеристик.

На особливу увагу заслуговує якість організації експериментальної частини дослідження. На основі ретельно проведеного компаративного статистично-порівняльного аналізу оцінки даних щодо динаміки формування досліджуваного феномену, отриманих під час констатувального, контрольного й формувального експериментів, перебіг розгортання яких передбачав застосування до кожного з них відповідного валідного діагностичного інструментарію, автору вдалося об'єктивно зафіксувати вихідні рівні сформованості складників досліджуваного феномена та переконливо підтвердити релевантність отриманих даних, а відтак і дієвість стадіальної моделі експериментальної методики, інтегрованої у процес вокально-хорової підготовки студентів-музикантів. Логічним завершенням проведеного дослідження стали подані у дисертації висновки й рекомендації, ґрунтовані на верифікованих даних, котрі засвідчили ефективність

запропонованої Венем Чаоцянем стадіальної моделі методики формування креативного педагогічного мислення у процесі вокально-хорового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва.

3. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Цілісний аналіз дисертаційного дослідження Вена Чаоцяня дозволяє констатувати високий рівень наукової зрілості автора, його здатність мислити системно, аналітично й самостійно розв'язувати складні науково-пошукові та мистецько-педагогічні завдання. Структура дослідження відповідає логіці наукового пошуку: від теоретичного осмислення досліджуваної проблеми до її практичної верифікації. Дисертант чітко визначив мету дослідження щодо розробки, теоретичного обґрунтування та впровадження у процес вокально-хорового навчання експериментально перевіреної методики формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва та реалізував її через систему завдань, послідовне розв'язання кожного з яких чітко відображено у змісті розділів дисертаційної роботи.

Професійне володіння методологічними інструментами чітко простежується через архітектоніку роботи, де кожен розділ є логічним кроком у розв'язанні заявленої наукової проблеми. Рівень наукової зрілості здобувача яскраво підтверджується й змістом, організацією та методичною системою перевірки запропонованої авторської моделі формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання. Алгоритм розгортання змісту дисертації свідчить про самостійність наукового мислення здобувача, його здатність узагальнювати результати, робити аргументовані висновки та формулювати практичні рекомендації, які можуть бути адаптованими до формування креативного педагогічного мислення не тільки під час вокально-хорового навчання, а й у процесі інших видів фахової підготовки фахівця-музиканта.

Отже, рівень виконання поставленого наукового завдання є високим, а оволодіння методологією наукової діяльності - ґрунтовним і системним. Дисертація відповідає вимогам до досліджень такого рівня, демонструє зрілість наукового мислення автора та його готовність до самостійної науко-дослідницької діяльності в мистецько-педагогічній галузі. З огляду на вищезазначені характеристики та представлені результати дослідження, що вирізняються глибоким розумінням сутності проблеми й адекватним

застосуванням методологічного підґрунтя та доказовістю проведеного експерименту, маємо підстави стверджувати, що основні результати науково-дослідницького пошуку отримані дисертантом особисто й характеризуються науковою новизною та практичним значенням.

4. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження (теоретичних та/або експериментальних)

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження Вена Чаоцяня є беззаперечною й характеризується внутрішньою цілісністю, переконливістю та чітким практико-орієнтованим спрямуванням. На основі ретельного вивчення й узагальнення існуючого теоретичного і методичного досвіду, дотичного до обраної проблеми дослідження, дисертант запропонував авторське бачення процесу формування креативного педагогічного мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання, презентованого у конкретних теоретичних та експериментальних здобутках. До основних позицій новизни відносяться:

- *Сутність, специфіка та властивості креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва* як різновиду професійного мислення педагога-музиканта, спрямованого як на розвиток музичної культури учнів, так і на оригінальне вирішення проблемних ситуацій у звичайних та екстремальних умовах мистецько-педагогічної діяльності завдяки його *специфічним особливостям* (гнучкість, продуктивність, творчий характер, оригінальність у розв'язанні надситуаційних проблем тощо) та *характерологічним властивостям* (самостійність у розв'язанні проблем, генерація нестандартних ідей на основі цілісного усвідомлення проблеми, оригінальність й нестандартність у прийнятті рішень, гнучкість як спроможність до мисленнево-операційної транспозиції щодо негайного вибору мистецько-педагогічних й методичних ідей та швидкого оперування ними через застосування відповідних мисленневих дій), що формуються під час вокально-хорового навчання.

- *Змістові компоненти, критерії та показники сформованості креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва*, що являють собою динамічну трикомпонентну системно-цілісну єдність мотиваційно-установчого, проблемно-технологічного та продуктивно-рефлексивного компонентів, динаміка формування яких здійснюється за допомогою стратегічно-цільової, проблемно-пізнавальної та рефлексивно-

перетворюючої *функції*, а сформованість досліджуваного утворення забезпечується розробленими відповідно до кожного з компонентів критеріями та показниками.

- *Авторська модель методики формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання*, що розроблена на засадах системного, компетентнісного й особистісно-індивідуалізованого підходів, виокремлених принципів та педагогічних умов, процес реалізації якої передбачав стадіальне її розгортання через запропоновані дисертантом відповідно до кожної стадії компонентні складові, функції й методи, що уможливило досягнення поставленої мети: сформованості досліджуваного утворення у процесі вокально-хорового навчання.

Оригінальними є й авторські *уточнення* низки дотичних понять, пов'язаних з ключовими категоріями дослідження, що значно поглибило наукове розуміння феномена «креативне педагогічне мислення вчителя музичного мистецтва», детермінуючи його як інтегративне утворення. Крім того, *подальшого розвитку* набули авторські характеристики особливостей вокально-хорового навчання у досліджуваному контексті. Тож маємо підстави стверджувати, що запропоновані Венем Чаоцянем положення наукової новизни є вмотивованими, підтвердженими дослідницькими результатами та являють собою інноваційний підхід до формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва.

5. Теретичне та практичне значення отриманих у дослідженні результатів

Висвітлені в дисертаційній роботі Вена Чаоцяня результати мають істотне теоретичне та прикладне значення для удосконалення змісту фахової й зокрема, вокально-хорової підготовки студентів-музикантів. Новий ракурс розуміння теоретико-методичних засад формування досліджуваного феномена через конкретизацію специфіки формування педагогічного мислення з позицій розвитку креативності саме у процесі вокально-хорового навчання із застосуванням відповідного педагогічного інструментарію, сприяє активному інтелектуально-творчому розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва. Щодо практичного рівня, то розроблена й експериментально перевірена модель методики формування досліджуваного утворення може бути впроваджена у процес опанування інших фахових дисциплін, а також стати у нагоді під час розробки підручників, методичних рекомендацій, навчально-методичних

посібників, типових та робочих програм з дисциплін як вокально-хорового, так і інших фахових блоків у контексті розвитку креативного потенціалу майбутнього фахівця-музиканта.

6. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційне дослідження Вена Чаоцяня за своєю архітектонікою є цілісною, логічно завершеною науковою працею, структура якої повністю підпорядкована розв'язанню визначеної мети та завдань. Зміст роботи повною мірою відображає логіку наукового пошуку і демонструє високий рівень послідовно організованої єдності матеріалу. Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, висновків й списку використаних джерел до кожного з них, загальних висновків, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок, з них 206 сторінок основного тексту. Робота містить 15 таблиць та 4 рисунки. Обсяг додатків становить 9 сторінок.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність звернення до обраної проблеми у зв'язку з актуалізацією потреби у започаткуванні принципово нових підходів до процесу фахового навчання й зокрема, щодо інтелектуально-творчого розвитку майбутнього фахівця, здатного ефективно розв'язувати проблемні ситуації будь-якої складності як в традиційних, так і в нестандартних умовах музично-педагогічної діяльності. Здобувач акцентує увагу на тому, що мова йде про забезпечення саме методичного вектору, націленого на розвиток креативного педагогічного мислення, звертаючи увагу на його недостатню розробленість. У такому контексті Вен Чаоцянь слушно виокремлює низку суперечностей, визначає мету, завдання, об'єкт, предмет та експериментальну базу дослідження. Крім того, дисертант коректно окреслює методологічну й теоретичну основи дисертаційної роботи та комплекс методів (теоретичні, емпіричні, математичної статистики), застосовуваних під час розв'язання поставлених завдань; аргументує наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів; відображає відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження та їх висвітлення в наукових публікаціях. Тож структура роботи не викликає заперечень, дисертацію оформлено згідно чинних вимог.

У *першому* розділі здобувач здійснює глибинний аналіз наукового доробку українських й зарубіжних дослідників, де відображено широкий спектр

історико-ретроспективних й науково-теоретичних засад, дотичних до досліджуваної проблематики. Це дозволило здобувачеві висвітлити еволюційно-філософські аспекти проблематики особистісного мислення (1.1.) та розкрити сутність й особливості креативного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва під час вокально-хорового навчання у професійно-педагогічному, музичному та творчому ракурсах(1.2.). Закладений таким чином базис став міцним підґрунтям для подальшого наукового пошуку щодо *авторського розкриття* сутності й специфіки ключового поняття дослідження та уточнення його складових (педагогічне, музичне, творче мислення майбутнього вчителя-музиканта).

Заслуговує на увагу й *другий* розділ дисертації, присвячений визначенню компонентної структури креативного педагогічного мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва, де дисертант, на засадах системного підходу, логічно й послідовно розробив *структурні компоненти* досліджуваного утворення (мотиваційно-установчий, проблемно-технологічний, продуктивно-рефлексивний), детально схарактеризувавши відповідно до кожного з них систему методичної підтримки (с.67-74) та виокремив *критерії й показники* їхньої сформованості (с.84-85). Крім того, здобувачем було ретельно досліджено динаміку формування кожного із означених компонентів у їхній взаємодії й взаємозалежності, що послідовно реалізувалися за рахунок актуалізації відповідних *функцій*. Такий алгоритм розгортання дослідницького пошуку дозволив дисертанту представити досліджуваний феномен як динамічну трикомпонентну системно-цілісну єдність вищезазначених компонентів, взаємодія і динаміка формування яких забезпечується та регулюються за допомогою стратегічно-цільової, проблемно-пізнавальної та рефлексивно-перетворюючої функцій, схематичне зображення якої подано на рис. 2.1.

Виваженими й такими, що викликають науковий інтерес стали й визначені здобувачем на підґрунті компетентнісного й особистісно-індивідуалізованого підходів *принципи* (взаємозв'язок методів, засобів і прийомів вокально-хорового навчання із етно-національними традиціями музичного навчання та виховання; консолідація змісту всіх навчальних курсів, що входять до складу вокально-хорового навчання; проблемно-дослідницька активність; прогресуюче ускладнення змісту, методів і форм навчального процесу; варіативність педагогічного інструментарію; професійно-компетентнісна контекстність; персоналізована суб'єктність; усвідомлене самопізнання), що стали основою

для розробки як *педагогічних умов* (забезпечення в межах процесу вокально-хорового навчання творчо-стимулюючого навчального середовища як інструменту інтенсифікації мисленнєвого розвитку студентів та підвищення ефективності навчального процесу в цілому; залучення студентів до професійно-орієнтованої проблемно-пошукової та творчо-інтерпретаційної діяльності на підґрунті тісного поєднання вокально-хорового навчання з реальною педагогічною практикою; педагогічне стимулювання у студентів самопроектування персонального фахового розвитку на основі рефлексивної спрямованості й індивідуалізації процесу вокально-хорового навчання), так і *методичної моделі* формування креативного педагогічного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва, перевірених у процесі експериментально-дослідної роботи.

Заслугове на схвалення копійка робота Вен Чаоцяня у межах *третього* розділу щодо впровадження й перевірки запропонованої методики формування досліджуваного утворення у процес вокально-хорового навчання. Нам імponує наукова прискіпливість дисертанта на всіх етапах експерименту: від висвітлення перебігу та результатів педагогічної діагностики під час констатувального експерименту (3.1) до перевірки динаміки процесу формування спроектованої експериментальної методики в умовах контрольного та формувального експериментування (3.2). Автор переконливо довів ефективність послідовного розгортання *орієнтаційно-векторної, розвивально-компетентнісної та творчо-продуктивної* стадій через впровадження розроблених до кожної з них педагогічних методів, засобів і прийомів із залученням спеціалізованих тренінгів та інноваційних методів навчання.

Проведений у заключній фазі дослідно-експериментальної роботи глибинний компаративний статистично-порівняльний аналіз результатів констатувального, контрольного та формувального експериментів щодо рівнів сформованості мотиваційно-установчого, проблемно-технологічного та продуктивно-рефлексивного структурних компонентів, продемонстрували високий рівень розвитку креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання, що переконливо підтвердило релевантність отриманих даних, ефективність запропонованої методичної моделі та дієвість розробленої методики.

Висновки, подані у дослідженні, дають підстави стверджувати, що поставлена дисертантом мета досягнута, завдання вирішені у повному обсязі. Перспективи подальших наукових розвідок Вен Чаоцянь вбачає в універсалізації розробленої експериментальної методики задля формування креативного педагогічного мислення у процесі фахової підготовки в цілому, що розширюватиме межі застосування означеної методики, забезпечуючи зміст професійної підготовки музикантів різних спеціалізацій. Заслуговують на схвалення й подані у дисертації *додатки*, які демонструють зміст задіяних в експерименті діагностичних та психолого-педагогічних тестів.

7. Апробація результатів дослідження та повнота їх викладу в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження Вена Чаоцяня пройшли достатньо апробацію у фаховому середовищі. Зокрема, на міжнародних конференціях та засіданнях кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти й кафедри теорії та методики постановки голосу факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського, УДУ імені Михайла Драгоманова (2024-2026). А також знашли відображення у наукових публікаціях здобувача, що забезпечило відкриту дискусію та зовнішню експертизу проміжних та фінальних положень роботи. Повнота представлення матеріалів у публікаціях підтверджена кількістю друкованих праць (5 одноосібних авторських публікацій: 3 статті у наукових фахових періодичних виданнях України, 1 стаття у науковому міжнародному періодичному виданні, 1 стаття апробаційного характеру у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції). Зміст публікацій відповідає темі дисертації, логічно узгоджується з її метою та завданнями, мають чітку наукову аргументацію, доказову базу та коректну термінологію, що свідчить про високий рівень дослідницької культури здобувача.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях

Маємо засвідчити, що у процесі аналізу змісту дисертаційного дослідження Вена Чаоцяня та низки його наукових публікацій, випадків недотримання академічної доброчесності не виявлено. Використані у дисертації матеріали наукових праць автора, котрі були попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дослідження, вказані в анотації дисертації й самоплагіатом не вважається.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих Веном Чаоцянем результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні моменти й висловити деякі побажання:

1. У підрозділі 1.1. дисертаційної роботи під час розроблення характеристики креативного педагогічного мислення вчителя музичного мистецтва було визначено ряд його характерних особливостей. Зокрема, в науковій новизні було зазначено про авторське уточнення такої властивості, як «цілеспрямованість креативного педагогічного мислення вчителя музичного мистецтва». Вважаємо, що важливим було б також розкрити змісту й такої характерної властивості досліджуваного феномену, як оригінальність креативного педагогічного мислення.

2. Під час дослідження змісту та структури креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва окрім структурних компонентів, здобувачем було визначено також стратегічно-цільову, проблемно-пізнавальну та рефлексивно-перетворюючу функції. Погоджуючись із логікою цього змістового аналізу, вважаємо, що було б доречно під час розробки методичної моделі конкретизувати взаємодію окреслених структурних складників та означених функцій.

3. У підрозділі 3.2. представлено консолідований методичний інструментарій для формування у майбутніх учителів музичного мистецтва інтерпретаційно-виконавських умінь оригінального проектування і яскравого сценічного втілення виконавського концепту вокальних та хорових творів. Запропонований методичний інструментарій інтегрує в собі евристичні, герменевтичні, вербальні, образно-демонстраційні та інші методи, засоби та прийоми вокально-хорового навчання. Вважаємо, що наряду з розробленим педагогічним інструментарієм варто було б подати й відповідні програми навчально-педагогічного вокального та хорового репертуару, розмістивши їх у додатках.

4. Дослідження проблематики мистецького навчання загалом і вокально-хорового навчання зокрема, як правило, здійснюється з урахуванням діалогічного характеру педагогічної та музичної комунікації. На нашу думку, доцільно б було більш деталізовано розкрити означені діалогічно-комунікативні аспекти у контексті формування креативного педагогічного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва.

5. Заслуговує на схвалення розроблений і упроваджений автором метод розширення змісту навчальних дисциплін «Теорія та методика музичного

навчання» та «Хоровий клас», представлений у підрозділі 3.2. Означений метод потребував уведення у зміст зазначених дисциплін низки інноваційно-педагогічних елементів й технології «майндмеппінгу» в тому числі. Вважаємо, що розкриваючи зміст зазначеної технології доцільно було б подати й зразки ментальних карт, за якими працювали здобувачі.

Разом з тим підкреслюємо, що подані зауваження й побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична цінність.

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність досліджуваної проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їхню теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертаційна робота «Формування креативного педагогічного мислення майбутніх вчителів музичного мистецтва у процесі вокально-хорового навчання» є актуальним, цілісним, самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні завдань, аргументованістю теоретичних положень і висновків, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її автор, Вен Чаоцянь, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) Галузь знань 01 Освіта

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри музичного мистецтва і хореографії
Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К.Д. Ушинського

Алла РАСТРИГІНА

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую
Проректор з наукової роботи

Ганна МУЗИЧЕНКО